

**LISINSKI
SUBOTOM
SVIJET NA
DLANU**
24/25

Subota, 28. rujna 2024. u 19.30

ORCHESTRE DES CHAMPS-ÉLYSÉES

PHILIPPE HERREWEGHE, dirigent

Anton Bruckner: Osmi simfonija u c-molu, WAB 108

U spomen na 200. godišnjicu
rođenja Antona Brucknera.

 LISINSKI

Fotografija: Dražen Petrač

Anton Bruckner

Osma simfonija u c-molu, WAB 108

Allegro moderato

Scherzo. Allegro moderato – Trio. Langsam

Adagio. Feierlich langsam, doch nicht schleppend

Finale. Feierlich, nicht schnell

Fotografija: Michiel Hendryckx

PHILIPPE HERREWEGHE

PHILIPPE HERREWEGHE rođen je u belgijskome Gentu, gdje je stekao glazbeno obrazovanje (studij klavira) na konzervatoriju u klasi Marcela Gazelle. U vrijeme studija počinje dirigitirati, a 1970. osniva Collegium Vocale Gent. Njegov iznimni talent uočili su Nikolaus Harnoncourt i Gustav Leonhardt, koji su ga pozvali da s njima surađuje na snimanju integralnog opusa kantata Johanna Sebastiana Bacha. Ubrzo je primijećen njegov živ i autentičan pristup vokalnoj glazbi pa je, ovjenčan pozitivnim kritikama, 1977. utemeljio ansambl La Chapelle Royale, specijaliziran za izvođenje francuske glazbe Zlatnog stoljeća u Versaillesu. Od 1982. do 2002. bio je umjetnički direktor Académies Musicales de Saintes. Tijekom toga razdoblja oformio je različite vrhunske ansamble, a 1991. utemeljio je i Orchestre des Champs-Élysées, prvi orkestar u Francuskoj posvećen predromantičkom i romantičkom repertoaru koji djela izvodi na autentičnim instrumentima iz toga vremena. Od 2009. aktivno surađuje s vokalnim ansamblom Collegium Vocale Gent i Orchestre des Champs-Élysées na razvoju velikoga europskog simfonijskog korpusa kako bi izvodili zbrsko-orkestralna djela romantizma i postromantizma. Predvođeci orkestar, Philippe Herreweghe trideset godina istražuje simfonijski repertoar od Haydna do Mahlera, izvođeci i Beethovena, Brahmsa i Brucknera.

Uz sve spomenuto, od 1997. on je i šef dirigent Simfonijskoga orkestra iz Antwerpena. Kao dirigenta pozivali su ga najveći orkestri, kao što je Kraljevski Concertgebouw orkestar iz Amsterdama, Gewandhaus orkestar iz Leipziga i Tonhalle orkestar iz Züricha. Sljedećih sezona surađivat će s Državnom kapelom iz Dresdena, Londonskim filharmonijskim orkestrom, Komornim orkestrom iz Basela i Clevelandskim orkestrom. U prvome dijelu svoje karijere Herreweghe je ostvario više od 120 snimki za diskografske kuće Harmonia Mundi France, Virgin Classics i PentaTone. U suradnji s izdavačem Outhere Music 2010. osnovao je vlastitu izdavačku kuću Φ.

Njegove snimke obuhvaćaju posljednje tri Mozartove simfonije, sve Brahmsove i Schumannove simfonije te Četvrtu, Petu i Sedmu Brucknerovu simfoniju. Kao veliki stručnjak za izvođenje vokalne glazbe, ujedinio je Orkestar s ansamblom Collegium Vocale Gent i snimio Mozartov *Requiem*, Brucknerov *Te Deum*, Beethovenovu *Missu solemnis*, Mendelssohnov oratorij *Ilija* i Brahmsov *Njemački rekviem*, što je rezultiralo nepodijeljenim odobravanjem međunarodne glazbene kritike.

Za svoj je umjetnički rad primio brojne nagrade: kulturni je ambasador Flandrije s Collegium Vocale Gent (1993.), *doctor honoris causa* Katoličkoga sveučilišta u Louvainu (1997.), vitez Legije časti u Francuskoj (2003.), nositelj Bachove medalje grada Leipziga te nagrade *Ultima* flamanske vlade za doprinos kulturi (2021.).

ORCHESTRE DES CHAMPS-ÉLYSÉES

ORCHESTRE DES CHAMPS-ÉLYSÉES posvećen je izvedbama na autentičnim instrumentima epohe, i to djelima u rasponu od Haydna do Debussyja. Njihov je nastanak zajednička inicijativa Alaina Durela, direktora Théâtre des Champs-Élysées i Philippea Herreweghea. Orkestar je bio rezidencijalni orkestar u Théâtreu des Champs-Élysées i u Palaisu des Beaux-Arts u Bruxellesu, a nastupao je u najuglednijim dvoranama svijeta: bečkom Musikverein, Concertgebouwu u Amsterdamu, Barbicanu Centeru u Londonu, dvoranama filharmonija u Münchenu, Berlinu i Kölnu, u Alte Operi u Frankfurtu, Gewandhausu u Leipzigu, Lincoln Centeru u New Yorku, Parco della Musica u Rimu. Nastupali su i u Japanu, Koreji, Kini i Australiji. Šef dirigent je Philippe Herreweghe, no mnogi su ugledni dirigenti (kao što su Daniel Harding, Christian Zacharias, Heinz Holliger, Christophe Coin i René Jacobs) ravnali tim orkestrom.

Njihov repertoar znatno je obogaćen tijekom godina i danas obuhvaća razdoblje od oko stoljeća i pol pa tako posljednjih sezona publika svjedoči evoluciji repertoara na kojem se ravnopravno nalaze djela Haydna i Mozarta, ali i Brahmsa, Dvořaka i Stravinskog. Na poticaj Philippea Herreweghea, Orkestar je uspostavio bogatu i čestu suradnju s ansamblom Collegium Vocale Gent, s kojim je snimio neka od najvećih djela zbarsko-orkestralnog repertoara, kao što su Beethovenova *Missa solemnis* ili Brucknerov *Te Deum*.

Posljednjih deset godina Orkestar surađuje s dirigentom Louisom Langréeom, s kojim izvodi opere i osobito francusku glazbu.

Posvećeni su i prijenosu znanja pa na području Nove Akvitanije surađuju na projektu JOA (*Jeune Orchestre de l'Abbaye à Saintes / Orkestar mladih opatije u Saintesu*), školskom orkestru posvećenom specijalizaciji izvedbe na izvornim povijesnim instrumentima. Istodobno rade na senzibiliziranju mladih u srednjim školama za glazbu ranih razdoblja u partnerstvu s TAP (*Théâtre Auditorium de Poitiers / Kazalište Auditorium u Poitiersu*).

Ove je godine Orchestre des Champs-Élysées inicirao europski program NOE (*Nouvelle Odyssée Européenne / Nova europska Odiseja*, predviđeno trajanje je do 2026.) u suradnji s akademijama *Beethoven* u Italiji i u Armeniji. Orchester des Champs-Élysées, povezan s TAP – Théâtre Auditorium de Poitiers i rezidencijom u Novoj Akvitaniji, subvencioniran je od strane regije Nove Akvitanije i grada Poitiersa. Orkestar podupire i Nacionalni centar za glazbu, a ujedno je član/osnivač FEVIS-a (*Fédération des Ensembles Vocaux et Instrumentaux Spécialisés / Savez specijaliziranih vokalnih i instrumentalnih ansambala*).

ANTON BRUCKNER

Malo je skladatelja poput **ANTONA BRUCKNERA** (Ansfelden, 1824. – Beč, 1896.), čiji opus nominalno pripada repertoarnom kanonu simfonijske glazbe 19. stoljeća, dok u stvarnosti još uvijek izaziva sumnjičavost i nerazumijevanje. Uporno odbijanje pokušaja pronicanja u sadržaj Brucknerove glazbe i gotovo panični zazor brojnih slušatelja (pa i onih glazbeno obrazovanih) od linearne i vertikalne složenosti i opsega njegovih djela, čine Brucknera relativno rijetkim gostom na koncertnim pozornicama.

Velik ugled prilično isključivog i ograničenog bečkog estetičara i kritičara te profesora povijesti glazbe Eduarda Hanslicka, čija se knjiga *O muzički lijepom* sveudilj proučavala i na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji, znatno je utjecao na percepciju Brucknerova skladateljskog opusa, a posljedice se u nas osjećaju i danas. Hanslick je naime (koliko god to ridikulozno zvučalo kad se sagleda povijest glazbe u cjelini, njezina psihologija i uopće iskustvo sviranja, pjevanja i slušanja) smatrao da se glazba ne treba povezivati s osjećajima i izvanjskim joj sadržajem. Glazba, prema Hanslicku, ne smije pobuditi, izraziti, aludirati ili predstavljati bilo kakvu emociju ili sadržaj, nego treba emanirati isključivo zvučeće oblike koji se kreću („Der Inhalt der Musik sind tönend bewegte Formen“). Brucknerov opus, ali i Wagnerov, Lisztov, Mahlerov i brojni drugi opusi koji, upravo suprotno hanslickovskoj ideji, počivaju na uglazbljivanju pripovijesti, pjesničkoga teksta ili raspoloženja, ideje i atmosfere, na taj su način gurnuti postrance. Ako imamo na umu da je gospodin Hanslick 55 godina u kontinuitetu bio kritičar najvažnijih bečkih novina, jasnim postaje golem utjecaj njegovih estetičkih ideja. Progonstvo Brucknera (i ne samo njega) i njegove glazbe, objektivno kudikamo kompleksnije za slušanje od mnogih (također žestoko kritiziranih) Lisztovih djela ili Wagnerovih opera, kojima privlačnost nesumnjivo dodaje bogatstvo i važnost tekstovnog i vizualnog elementa, proširilo se, nažalost, diljem k.u.k. Monarhije. Budući da, u kaotičnoj mješavini političkih i kulturnih okolnosti kojima smo bili sudionici, do danas barem u odjecima baštinimo i *Zeigeist* kraja 19. stoljeća, hanslickovska estetika polako se i sigurno utaborila, tvoreći kanon čiji je glavni kriterij naklonost publike. Donio nam je tako sveopću naklonost bečkoj klasi (ali samo onoj prvoj!) i glazbi koja formom i sadržajem ne opterećuje odviše ni duh ni pamet. I tako se Anton Bruckner stidljivo pojavi jedanput do dvaput godišnje, najčešće kad se odaje počast velikim hrvatskim dirigentima koji su ga iz nekog razloga voljeli i razumjeli. Ove godine, međutim, glazbene pozornice obiluju njegovim djelima, s obzirom na to da obilježavamo 200. obljetnicu skladateljeva rođenja. Izvrсна je to prilika da upoznamo njegov opus i promislimo o floskulama koje prate njegove skladbe.

Hanslick je, nesumnjivo, Bruckneru nanio određenu štetu, stvorivši snažnu negativnu percepciju njegova djela u Beču i gradovima Monarhije kojima je

Fotografija: Wikimedia

Beč bio uzor. Srećom, postojali su i oni nešto strpljiviji, obrazovaniji i skloniji analizi i introspekciji koji su Brucknerov opus neumorno promicali. Ipak, ti su Brucknerovi prijatelji, učenici i pristaše, boreći se s vjetrenjačama bečke tradicije, sugerirali neprestane izmjene, popravke i ispravke partitura ne bi li postale prijemljivijima slušateljima. Naši suvremenici su, srećom, brojni orkestri i dirigenti koji Brucknera pažljivo, minuciozno i rado interpretiraju; čine nam ga dostupnijim i razumljivijim. Jedan od takvih orkestara i jedan od takvih dirigenata večeras su na podiju Dvorane *Lisinski* pa sa zahvalnošću treba poslušati njihovu interpretaciju najveće Brucknerove simfonije – Osme.

Još od slavnoga i često loše shvaćenog Barthesova eseja *Smrt autora* iz 1967., na temelju kojega su mnogi teoretičari i interpreti nastojali diskvalificirati i najmanju relevantnost autorove biografije za njegov / njezin umjetnički opus, otvoren je put pluralnosti čitanja teksta, u našem slučaju notnoga teksta, odnosno partiture. U glazbi se to, doduše, dogodilo s odmakom od dvadesetak godina kad je i muzikologija usvojila mnoge književnoteorijske ideje šezdesetih i sedamdesetih godina te ih pokušala primijeniti na glazbena djela. Rezultat je bio dvojak: s jedne strane dobili smo brojne raznovrsne izvedbe koje su upućivale na inherentno bogatstvo djela. S druge strane, posvemašnje anuliranje konteksta nastanka djela znalo je odvesti u krajnje diskrepancije u tumačenju, koje su rezultirale time da upravo Osmu simfoniju Antona Brucknera imamo snimljenu u verziji koja traje 73 minute (dirigent Bernard Haitink) te u verziji koja traje 103 minute (dirigent Sergiu Celibidache).

Kao i u svemu u životu, ključ je u ravnoteži. Biografija ne mora biti presudna, ali može biti važna za razumijevanje ako već ne svakog djela, onda najšire shvaćenog skladateljskog rukopisa.

Brucknerova biografija ne nudi obilje prevrata, uglednih funkcija, društvenih aklamacija i skladateljskih uspješnica čijim izvedbama skladatelj dirigira ili im nazoči. To je biografija koja hermetičnošću odrastanja u crkvenom okružju, pravocrtnošću i sporim tempom kretanja obrazovanja i poslova nudi mogućnost razumijevanja gustih i za ono vrijeme apartnih harmonijskih sklopova, minucioznu složenost polifonije i više od svega smirenost i polaganost koju zahtijeva njihovo slušanje.

Bruckner je rođen i odrastao u mjestu Ansfeldenu u Gornjoj Austriji, gdje je bio najstariji sin u brojnoj obitelji lokalnoga učitelja i orguljaša. Poslije očeve smrti, njegova je majka zamolila priora samostana svetog Florijana, jednoga od najljepših i najočuvanijih augustinskih samostana u ovome dijelu Europe, da primi Antona u dječjački zbor osnovan 1701., koji i danas djeluje kao zaštitni znak opatije. U tom je samostanu, živeći i školujući se tri godine, Bruckner stekao opće i glazbeno obrazovanje, svirajući orgulje i violinu i pjevajući u zboru. Brucknerovi biografi često ističu

meditativnu atmosferu samostanskoga kompleksa i snažnu, svakodnevnu uronjenost u liturgiju kao temelje koji su oblikovali um i dušu budućega velikog simfoničara. Uz meditativnost svakodnevne molitve i pohađanja obreda, orgulje su bile drugi važan izvor Brucknerova doživljaja glazbe. Bile su i ostale instrument iz kojega izvire sva njegova umjetnost; od njih je, i s njima, živio svakoga dana. Kao orguljaš bio je cijenjen, od toga je posla živio, on je bio njegova umjetnička, ali i društvena legitimacija. Sudeći prema oduševljenim zapisima Brucknerovih slušatelja, valja nam žaliti što ni jedna od njegovih silnih i očito veličanstvenih improvizacija nije sačuvana na snimkama. Jer, kako je jedino i moguće kad se radi o improvizaciji, autor ih nije zapisivao.

Tijekom boravka u samostanu upoznao je opus Michaela Haydna, Franza Serapha Aumanna, kojega je iznimno cijenio, Josepha Haydna, Wolfganga Amadeusa Mozarta i Franza Schuberta. Potom se od 1840. do 1841. školovao za učitelja u Linzu, gdje je usporedno studirao orgulje, klavir, pjevanje i teoriju s Johannom Augustom Dürrnbergerom. Sljedeće dvije godine radio je kao učitelj u školi u Windhaagu te svirao orgulje u lokalnoj crkvi i violinu na zabavama. Potom je živio i radio u Kronstorfu blizu Linza. Skladao je pretežito crkvena djela koja su većinom ostala u rukopisu i nisu datirana. U samostansku školu svetog Florijana vraća se kao učitelj i pomoćnik ravnatelja 1845., četiri godine poslije počinje voditi dječji zbor, a 1850. postaje i titularni orguljaš crkve. Međutim, obilje zadataka ne znači i razumijevanje okoline pa se Bruckner tuži u pismu svojem prijatelju Ignazu Assmayeru, kapelniku Bečkoga dvora: „Nemam nikoga kome bih mogao otvoriti svoje srce; ponekad, u određenim krugovima, ne prepoznaju moju vrijednost... Ovdje nikad ne mogu biti radostan...”

Prihvativši mjesto orguljaša u češkom Olomoucu, istodobno studira u klasi Simona Sechtera u Beču te se u cijelosti posvećuje glazbi i napušta učiteljsko zvanje. Tek 1861. stječe diplomu iz harmonije, a prvo djelo objavljuje 1865. u dobi od 41 godine. Dvije godine poslije *Misa u d-molu* izvedena je na Bečkom dvoru, a 1868. Bruckner postaje profesor harmonije na Bečkom konzervatoriju. Gorljivi wagnerijanac i obožavatelj Lisztova opusa, svoju je Prvu simfoniju (zapravo treću napisanu) skladao iste te godine, a skladatelju *Tetralogije* posvetio je, prema njegovoj osobnoj želji, svoju Treću simfoniju.

Sedamdesetih godina, uz stalno mjesto profesora harmonije, a poslije i kontrapunkta na Sveučilištu u Beču, Bruckner je nastupao kao orguljaš u Francuskoj i Engleskoj, u Nancyju, Parizu i Londonu. Publika je bila oduševljena, a kritika isticala njegov virtuoзитet i izniman dar za improvizaciju.

Brucknerov skladateljski rukopis, kako spomenusmo, definiran je školovanjem u okrilju katoličkoga samostana i zvukovnim svijetom orgulja

u raskošnom, kasnoromantičkom obliku. U orkestralnoj glazbi svojega vremena, premda školovan gotovo isključivo na djelima bečke klasike i ranoga romantizma, Bruckner osjeća bliskost s glazbenim jezikom Franza Liszta, Richarda Wagnera i Hectora Berliozza. Divi se Lisztovoj *Dante simfoniji*, *Legendi o svetoj Elizabeti* i *Legendi 'Sveti Franjo Asiški pripovijeda pticama'*, Wagnerove ga glazbene drame oduševljavaju, a Berliozova orkestracija u Fantastičnoj simfoniji, ali i više ona u *Faustovu prokletstvu*, čini mu se idealom orkestralne instrumentacije.

Dramatičnost autorovih unutarnjih previranja, nezadovoljstva i nesigurnosti, ali i duboke vjere u Božju volju i nužnost njezina poštovanja, nadahnula je glazbu dramatičnu i mističnu u svojoj strukturnoj složenosti. Zbog visokih zahtjeva koje postavlja pred slušatelja, okvalificirana je kao pompozna i teška, nepotrebno i isprazno rječita. U obranu takvih optužbi stoje orgulje, instrument kojem su potrebne tisuće svirala da zazvuči u punom sjaju i kojem deseci registara omogućavaju iznenađujuću zvukovnu raznolikost kakvu ne može postići ni jedan drugi instrument. Prisjetimo se samo Bacha, rođenog 150 godina prije Brucknera! Prisjetimo se zatim Césara Francka i njegova orguljskim zvukom inspiriranoga simfonizma, dozovimo Lisztova malobrojna, ali moćna orguljska djela, potom ona Maxa Regera, nastalih na samom kraju 19. i u prvim desetljećima 20. stoljeća. Jasna je, dakle, veza ljubavi prema orguljskome zvuku i maksimalnom iskorištavanju orkestralnoga aparata. U nizu melodijskih fraza koje se nakalemljuju jedna na drugu i u veličanstvenim zrnato strukturiranim akordima, Brucknerovi najgorljiviji pristaše čuju i zvukovnu verziju složene crkvene arhitekture Svetog Florijana.

Snažna potreba za skladanjem koja se naposljetku u punom sjaju počela ostvarivati u autorovim četrdesetim godinama, rezultirala je maestralnim djelima, od već spomenute *Mise u d-molu*, preko svih devet simfonija, do pohvalnice *Te Deum*. No gotovo nijedno Brucknerovo djelo nije skladano od početka do kraja a da u nekoliko navrata nije mijenjano, popravljano, pa i pisano iznova.

Brucknerovi su prijatelji bili ti koji su mu često sugerirali 'poboljšanja', s iskrenom željom da njegova djela postanu prihvatljivija onima koji su ravnali glazbenim životom grada, odnosno prilagođenija suvremenom ukusu. Često je stoga dobronamjerni i prilično nesigurni Bruckner pristajao na uređivačke intervencije svojih učenika; mijenjao bi harmonijske sklopove, čineći ih manje disonantnima, ublažavao apartnu orkestraciju i dinamiku oblikovao suptilnijim prijelazima od onih izvorno zamišljenih i zapisanih. Koliko je izmjena unosio u partiture i što je uistinu napisao, srećom znamo jer je skladatelj sve autografe povjerio Nacionalnoj knjižnici u Beču, jasno navodeći da su jedino takve verzije valjane za izvedbe u budućnosti. Sve do 1932., međutim, izvodile su se samo umekšane, 'dotjerane' verzije, prihvatljivije tradicionalno oblikovanom uhu. Te su godine, međutim, na

kongresu u Münchenu u organizaciji *Bruckner Gesellschaft* odsvirane dvije verzije Devete simfonije: originalna i ona u Loeweovoj redakciji, koja je do tada jedina bila poznata javnosti. Iznenadjenje i uzbuđenje potaknulo je istraživanje i od kraja Drugoga svjetskog rata, točnije 1944., sve su simfonije osim Treće bile redigirane prema autografima, a posao je obavio ugledni njemački muzikolog Robert Haas. Nakon završetka Drugoga svjetskog rata Haas je optužen za suradnju s nacističkim režimom i njegov je rad u cijelosti odbačen. Leopold Nowak, austrijski muzikolog, napravio je nove verzije Brucknerovih simfonija prema autografima pohranjenima u Albertini. Razlike su temeljene na različitim pristupima: Haas je nastojao restituirati simfonije prema originalnom zapisu lišenom svake izvanjske intervencije, pa i one suvremene autoru. Nowak je pak vjerovao da je najkasnija Brucknerova verzija pojedinoga djela ona koju valja izvoditi. Poslije Nowakove smrti, rad je nastavio Herbert Vogg zajedno s timom koji je napokon 2011. izdao kompletan Brucknerov opus pod nazivom *Anton Bruckner Gesamtausgabe*.

Prije nego što se pomnije pozabavimo Osmom, valja nešto reći i o njezinim 'prethodnicama'. Naime, prije službene Prve simfonije, autor je skladao još dvije, nazvane Simfonija 00 i Simfonija 0. I jedna i druga figuriraju kao skice, premda je njihova umjetnička vrijednost znatna.

Osmi simfonija smatra se najvažnijom Brucknerovom simfonijom, često i najvećom simfonijom 19. stoljeća uopće. To je posljednja velika kasnoromantička simfonija koja u apoteozni posljednjega stavka nema ljudski glas. Postoji u tri standardne verzije, od kojih je prva redakcija samoga skladatelja iz 1890. Druge dvije verzije su redakcije Leopolda Nowaka i Roberta Haasa. Ujedno su i najčešće izvođene i snimljene verzije baš toga djela. Večeras slušamo *Erste Fassung*, verziju koja je pohranjena kao autograf u Albertini i koju je skladatelj ponudio Hermannu Leviju za izvedbu, ali ju je on odbio.

Bruckner je, naime, Osmu simfoniju skladao od 1884. do 1887. godine; poslao ju je Leviju, s obzirom na to da je Levi uspješno ravnao Sedmom simfonijom. Štoviše, izvedba Sedme simfonije bila je prvi Brucknerov veliki javni uspjeh. Međutim, Levi nije razumio Osmu simfoniju, kudikamo složeniju i opsežniju od prethodnice pa ju je odbio izvesti. Smatrao ju je hipertrofiranom, bremenitom nepotrebnim materijalom. Bruckner je, silno pogođen, na četiri godine prekinuo rad na Devetoj simfoniji i posvetio se uređivanju Osme, ali i starijih svojih djela. Drugu redakciju skladatelj je dovršio 1890. Ona je važna za polje instrumentacije u kojoj je načelo „a tre“ provedeno cijelim djelom, dok je u prvoj verziji postojalo samo u *Finalu*. Prvi stavak u izvornoj je verziji (koju ćemo večeras čuti) završavao trijumfalnom kodom koja je u drugoj redakciji zamijenjena *decrescendom Sata smrti (Totenuhr)*. Nanovo je napisao i Trio u stavku *Scherzo*, dodavši u orkestraciju harfe.

Sav taj rad i trud, korekcije, dodaci, preinake i potpuno novi ulomci urodili su djelom koje je 18. prosinca 1892. na praizvedbi u Beču požnjelo ovacije publike i kritike. Hans Richter, tvrde ondašnje novine, veličanstveno je ravnao „simfonijom nad simfonijama“, kako su tepali Brucknerovu pretposljednem djelu. Hugo Wolf, danas najpoznatiji kao skladatelj solopopijevke, zapisao je o toj praizvedbi: „...potpuna pobjeda svjetla nad tamom. Iskonskom snagom, oluja pljeska prolamala se nakon svakog stavka. Ukratko, bio je to trijumf ljepši nego što bi ga ijedan rimski imperator ikad mogao zamisliti.“

Osmi je, čak i u inicijalnoj verziji, simfonija čija se glazbena uravnoteženost više oslanja na treći i četvrti stavak nego na prvi i drugi, kako je uobičajeno u klasičnim simfonijskim djelima. Prvi stavak je neobično kratak i gust, prepušta pozornost golemom *Scherzu* s upornim ostinato motivom i *Trijom*, koji je stavak za sebe. *Adagio*, uzvišen, veličanstven i velik opsegom, najavljuje svečani, pulsirajući i katkad frenetični finale u kojem Bruckner majstorski kontrapunktira teme iz svih četiriju stavaka. Orkestar je nevjerovatno velik u verziji praizvedenoj 1892.: drveni puhači a tre, tri trube, tri trombona, šest rogova, četiri tube, kontrabas-tuba... No velik je i u verziji iz 1887. Ovisno o gudačkom korpusu, potrebno je između 90 i 110 izvođača da se odsvira ta simfonija!

Unatoč mnogim odmacima od klasične bečke simfonije, i u razradi melodijskoga materijala, harmonijskom jeziku, intenzivnoj i majstorskoj upotrebi polifonije, ali i znalačkom tretiranju orkestra, simfonija je zapravo vrlo tradicionalna u pogledu formalnoga rješenja. Sonatni oblik je zapravo i oblik simfonije u cjelini.

Prvi stavak **Allegro moderato** tajanstvene je, pomalo opskurne atmosfere i, s obzirom na ukupnu duljinu simfonije, relativno kratak. Večeras slušamo original, u kojem stavak završava energično, *fortissimo*, dok u redakciji za praizvedbu iz 1890. *decrescendo* potencira sumornu atmosferu.

Scherzo, također s oznakom *Allegro moderato*, asocira na skladateljevo glazbeno iskustvo iz djetinjstva, napjev Gornje Austrije i, općenito, plesnu i melodijski jednostavnu glazbu toga kraja prisutnu u kratkoj melodiji od pet tonova. Prisutna je kao ostinato u timpanima (postupak ponavljanja jedne te iste melodije ili ritmičkog obrasca uz izmjene ostalih glazbenih elemenata) dok je ne zamijeni *Trio* napisan u sporom, otegnutom tempu.

Treći stavak, **Adagio**, s oznakom *Feierlich langsam, doch nicht schleppend*, označava svečanu polaganost, ali ne razvučenost; posebno je zahtjevan za slušanje, ali i za izvođenje. Dugi stavak koji je u cijelosti spor, a opet s ritmičkom i metričkom preciznošću naznačenom tijekom cijele partiture, zahtijeva visoku koncentraciju izvođača i dirigenta, ali i maštovitost, da sporo kretanje goleme zvučne građe ne bi postalo monotono. Unatoč impresivnim dimenzijama, obje teme iznesene su jasno i jednostavno bez

suvišnih otezanja ili digresija. Akordski sklopovi su gusti; česti su ljestvični pomaci koji se koriste svim postojećim tonovima u nizu, a cijeli je stavak konstituiran kao dijalog između gudačkih sekcija, tuba i rogova te završava u smirenju silazne fraze violina i potpunoj, velikoj tišini.

Četvrti stavak, **Finale** s oznakom *Feierlich, nicht schnell* (Svečano, ne brzo) logičan je kontrast u svojoj grandioznoj zvukovnosti i pompoznosti. Klasična sonatna forma koja završava u izvrsno provedenoj fugi obilno se koristi limenim puhačima, punktiranim ritmom u timpanima kratkim, odsječnim, ali vrlo glasnim. Umirenje koje donose gudači slijedi prizivanje druge teme u limenim puhačima, osobito u tubama i trombonima. Neprestana igra timpana, gudača i limenih puhača nastavlja se tijekom cijeloga stavka, a završava u fascinantnoj instrumentalnoj apoteozii orkestru kao najmoćnijem zvukovnom mediju. Hrabrost i maštovitost koju je Bruckner iskazao u harmonijskom i polifonijskom jeziku ove simfonije čini Osmu jednom od najimpresivnijih simfonija. Voljeli ili ne voljeli njezinu golemost, složenost, prenapregnutost materijala i obilje zvuka, ipak joj se veličanstvenost i jedinstveno mjesto u povijesti glazbe ne mogu osporiti.

Organizator i nakladnik: Koncertna dvorana
Vatroslava Lisinskog
Trg Stjepana Radića 4, 10000 Zagreb
Za nakladnika: Nina Čalopek, ravnateljica
Producentica: Dubravka Bukojević
Urednica: Sonja Mrnjavčić

Autorica teksta: Jelena Knešaurek Carić
Lektorica: Rosanda Tometić
Oblikovanje i grafička priprema: Daniel Ilie
Tisak: Intergrafika TTŽ d.o.o., Zagreb
Naklada: 500 primjeraka
Cijena: 3 eura

Dirigentica **Jakyung Year**
Sopran **Sumi Hwang**
Bariton **Jusung Gabriel Park**

**DAEJEON
PHILHARMONIC
ORCHESTRA**

Republika Koreja

A. Dvořák Karnevalska uvertira, Op. 92
R. Wagner 'O du, mein holder Abendstern' iz opere 'Tannhäuser'
F. Lehár 'Meine Lippen, sie küssen so heiß' iz opere 'Giuditta'
F. Schubert 'Erlkönig', Op. 1, D. 328 (orkestrirao H. Berlioz)
J. Lee Arirang Concertante
W. A. Mozart 'Là ci darem la mano' iz opere 'Don Giovanni'
A. Dvořák Simfonija br. 8 u G-duru, Op. 88

5. listopada 2024., subota, 19:30
Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog

Registracija za
besplatne ulaznice

DAEJEON
WORLD CULTURE NETWORKS

DAEJEON Philharmonic Orchestra

WORLD CULTURE NETWORKS

Ulaz: slobodan

Subota, 5. 10. 2024.

LISINSKI DA CAMERA

PAPANDOPULO KVARTET

PO NAČINU STARIH

Edvard Grieg: *Suita Holberg*, op. 40 (obrada: Maarten Jense)
 Dubravko Detoni: *Zaboravljene muzike* (obrada: Saša Nestorović)
 Giacomo Puccini: *Crisantemi* (obrada: Gordan Tudor)
 Theodor Burkali: *Ensemble II*
 György Ligeti: Šest bagatela iz zbirke *Musica ricercata* (obrada: Fabio Oehrli, Gordan Tudor)

U novom ciklusu komorne glazbe *Lisinski da camera* očekuje nas devet koncerata istaknutih umjetnika i višestruko nagrađivanih ansambala koji nastupaju u Maloj dvorani *Lisinski*. Ciklus otvara najznačajniji i s punim pravom najekspoziraniji domaći komorni sastav koji čine **Nikola Fabijanić** na sopran-saksofonu, **Gordan Tudor** na alt-saksofonu, **Goran Jurković** na tenor-saksofonu i **Tomislav Žužek** na bariton-saksofonu. **Papandopulo kvartet** posebno je prepoznat po doprinosu i izvođenju glazbe hrvatskih skladatelja, ali i vrhunskim izvedbama djela klasičnog repertoara u aranžmanima za kvartet saksofona te djela renomiranih svjetskih autora suvremenog repertoara.

U subotu, 5. listopada doznajte zašto su njihovi koncerti redovito praćeni burnim odobravanjem publike i pohvalama kritike, koja ističe njihovu opuštenost i sigurnost u nastupu, intonativnu preciznost, bogatstvo tonske kreacije i zadivljujuću tehničku potkovanost.

LISINSKI DA CAMERA 24/25

LISINSKI
SUBOTOM
SVIJET NA
DLANU
24/25

Subota, 26. 10. 2024.

BAMBERŠKI SIMFONIČARI

JAKUB HRUŠA, dirigent
 DANIIL TRIFONOV, glasovir

Blagoje Bersa: *Idila*, za orkestar, op. 25b
 Ludwig van Beethoven: Četvrta simfonija u B-duru, op. 60
 Sergej Vasiljevič Rahmanjinov: Rapsodija na Paganinijevu temu, op. 43
 Leoš Janáček: *Taras Buljba*, rapsodija za orkestar, JW VI/15

U Zagreb se vraća pijanist **Daniil Trifonov**, „nedvojbeno najčudesniji pijanist našega vremena“, prema pisanju novina *The Times*, i dobitnik priznanja *Umjetnik godine* uglednih časopisa *Gramophone* i *Musical America*. Nastupit će kao solist u virtuoznoj *Rapsodiji na Paganinijevu temu Sergeja Rahmanjinova* uz **Bamberške simfoničare**, orkestar koji se „diči činjenicom da jedini od svjetski priznatih orkestara ne dolazi iz neke dinamične svjetske metropole“, kao i time da je gotovo 10 % stanovništva u njihovu kraju pretplaćeno na neki od njihovih pet koncertnih ciklusa.

Bamberški simfoničari koncert će otvoriti djelom *Idila* hrvatskoga modernista **Blagoja Berse**. Izvest će i **Beethovenovu Četvrtu simfoniju** i rapsodiju za orkestar *Taras Buljba*, za koju je češki skladatelj **Leoš Janáček** bio inspiriran Gogoljevom pripovijetkom. Koncertom će ravnati šef dirigent Simfoničara, **Jakub Hruša**.

